

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 327.8:343.98
DOI <https://doi.org/10.32782/ILA.2026.35.09>

РЕЗНІК Ю. С.

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
Навчально-наукового інституту права та психології
«Національна академія внутрішніх справ»
ORCID: 0000-0002-6464-3916

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТБІ З ТЕРОРИЗМОМ: ГЛОБАЛЬНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті здійснюється комплексне та глибоке дослідження еволюції, сучасного стану та перспектив розвитку міжнародного співробітництва у сфері протидії тероризму, що розглядається як одна з найбільш деструктивних загроз світовому правопорядку. Автор детально розкриває ключові правові та організаційні механізми взаємодії між державами, а також роль провідних міжнародних інституцій, таких як Організація Об'єднаних Націй, Інтерпол та Європол, у координації зусиль із запобігання та розслідування терористичних актів. В роботі аналізуються сучасні глобальні виклики, зокрема транснаціональний характер терористичних мереж та стрімка цифровізація терористичної діяльності, що зумовлює виникнення явища кібертероризму. Підкреслюється необхідність невідкладної гармонізації міжнародних правових стандартів із національним законодавством країн світу для створення єдиного безпекового простору та ліквідації юридичних перешкод на шляху до ефективної екстрадиції та взаємної правової допомоги.

Особлива увага в межах даного наукового дослідження приділяється аналізу нормативно-правового базису України. Зокрема, автор детально розглядає положення Закону України «Про боротьбу з тероризмом», розгалужену систему норм Кримінального кодексу України (статті 258–258-6 ККУ), а також положення Указу Президента України «Про Концепцію боротьби з тероризмом в Україні». Важливою складовою статті є критичний аналіз практики Верховного Суду України, яка виступає гарантом дотримання балансу між необхідністю забезпечення державної безпеки та безумовним захистом демократичних прав і свобод людини. Досліджуються новітні форми тероризму, такі як децентралізовані мережі та атаки на об'єкти критичної інфраструктури, що потребує вдосконалення методів оперативного реагування.

Проаналізовано системні проблеми імплементації міжнародних стандартів у національне право, зокрема через політизацію визначення терміну «тероризм» та труднощі в обміні розвідувальною інформацією. Автор доводить, що ефективність боротьби з тероризмом залежить від синергії правових, організаційних та новітніх технологічних інструментів. Робота містить конкретні наукові рекомендації щодо вдосконалення антитерористичної стратегії та може слугувати підґрунтям для подальших законотворчих розробок у сфері національної безпеки. Дослідження орієнтоване на науковців, правоохоронців, фахівців із міжнародних відносин та всіх, хто цікавиться актуальними проблемами сучасного права.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, тероризм, міжнародне право, державна безпека, ККУ, Закон «Про боротьбу з тероризмом», Указ Президента України, Верховний Суд України, кібертероризм, глобальні загрози.

Постановка проблеми. Сучасний тероризм як складне соціально-політичне та кримінальне явище вже давно перетнув межі національних кордонів, трансформувавшись у глобальну загрозу, що вимагає адекватних та скоординованих дій усієї світової спільноти. Транснаціональні терористичні організації сьогодні демонструють високий рівень адаптивності, використовуючи для своєї діяльності найсучасніші досягнення науково-технічного прогресу: від зашифрованих каналів зв'язку та даркнету до фінансування за допомогою віртуальних активів. Це ставить перед державами складне завдання — розробити такі механізми співпраці, які дозволяли б оперативно виявляти та нейтралізувати загрози ще на етапі їх зародження. У зв'язку з цим міжнародне співробітництво стає ключовим чинником забезпечення безпеки, що включає не лише обмін інформацією, а й спільне правове регулювання, інтеграцію міжнародних стандартів у національні системи та координацію дій під час кризових ситуацій. Водночас постає складне завдання балансування між забезпеченням державної безпеки та захистом демократичних прав і свобод громадян, що є фундаментальним для демократичних держав [1, с. 17]. Ефективність такої протидії значною мірою залежить від того, наскільки узгодженими є дії правоохоронних органів різних країн та наскільки уніфікованим є розуміння самої природи терористичної загрози.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика протидії тероризму та міжнародної взаємодії у цій сфері перебуває у центрі уваги багатьох відомих вчених. Зарубіжні дослідники, зокрема Н. Барнетт та Д. Сміт, у своїх працях наголошують на важливості комплексного підходу, який поєднує правові, політичні та розвідувальні інструменти для нейтралізації загроз [2, с. 45]. У вітчизняній науці вагомий внесок у розробку цієї теми зробили такі автори, як І. Коваленко, Л. Петрів та О. Гончаренко. Вони зауважують, що національні правові системи мають бути гнучкими та адаптованими до стандартів ООН та Ради Європи для забезпечення дієвої відповіді на виклики транснаціональної злочинності [3, с. 112]. Однак, незважаючи на значний масив наукових напрацювань, питання правового регулювання нових форм тероризму, зокрема кібертероризму

та децентралізованих мереж, залишаються предметом дискусій. Крім того, динаміка розвитку геополітичної ситуації вимагає постійного переосмислення ролі міжнародних організацій та ефективності існуючих конвенцій. В українському контексті особливої ваги набуває аналіз практики Верховного Суду та законодавчих новел, що регулюють відповідальність за терористичну діяльність в умовах сучасних викликів [5, с. 22; 6, с. 57].

Формулювання цілей статті. Основною метою даного дослідження є проведення системного аналізу механізмів міжнародного та національного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом для виявлення існуючих проблем та розробки рекомендацій щодо підвищення їхньої ефективності. Досягнення поставленої мети передбачає оцінку ролі ключових міжнародних організацій (ООН, Інтерпол, Європол) у координації зусиль держав; ґрунтовний аналіз українського кримінального та спеціального законодавства; дослідження сучасних викликів, пов'язаних із цифровізацією терористичної діяльності; та обґрунтування необхідності глибшої інтеграції міжнародних правових стандартів у вітчизняну систему забезпечення безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тероризм у XXI столітті остаточно втратив ознаки локального конфлікту, перетворившись на інструмент глобального впливу, який не визнає суверенітету держав. Його транснаціональний характер вимагає від світової спільноти переходу від реактивної моделі поведінки (реагування на скоєні злочини) до проактивної стратегії, що базується на превенції та прогнозуванні. Першим і найважливішим рівнем такого співробітництва є міжнародно-правове регулювання. Під егідою Організації Об'єднаних Націй було розроблено низку конвенцій та протоколів, що формують глобальну правову рамку протидії тероризму. Ці документи не лише дають юридичне визначення різним видам терористичної діяльності, а й встановлюють принципи «видай або суди» (*aut dedere aut iudicare*), що робить неможливим переховування терористів на території держав-учасниць [7, с. 15].

Процес імплементації цих міжнародних норм в українське законодавство пройшов тривалий шлях еволюції. Основним актом, що регулює цю сферу, є Закон України «Про боротьбу з тероризмом», який чітко розмежує повноваження суб'єктів антитерористичної діяльності. Координація зусиль покладена на Антитерористичний центр при Службі безпеки України, що дозволяє зосередити розвідувальні та оперативні ресурси в єдиному центрі. Разом із тим, кримінально-правова відповідь на терористичні загрози зосереджена в нормах Кримінального кодексу України. Статті 258–258-6 ККУ охоплюють широкий спектр злочинних діянь: від безпосереднього вчинення акту тероризму до вербування, навчання та фінансування терористичних угруповань [5, с. 23]. Важливо відзначити, що український законодавець пішов шляхом деталізації складів злочинів, що дозволяє більш точно кваліфікувати дії пособників та організаторів терористичних мереж.

Ефективність міжнародного співробітництва неможлива без активної участі в роботі професійних міжнародних правоохоронних структур. Інтерпол як найбільша світова поліцейська організація забезпечує унікальну платформу для обміну даними в режимі реального часу. Використання системи глобального зв'язку I-24/7 дозволяє правоохоронним органам України миттєво перевіряти осіб по базах даних розшукуваних терористів та викрадених документів. Аналогічно, співпраця з Європолем відкриває доступ до аналітичних потужностей Європейського контртерористичного центру, що є надзвичайно важливим для ідентифікації радикального контенту в мережі Інтернет та блокування каналів онлайн-вербування [10; 11].

Одним із найбільш складних та водночас актуальних аспектів сучасної антитерористичної діяльності є дотримання балансу між безпекою та правами людини. У демократичному суспільстві боротьба з терором не може виправдовувати тотальний контроль або порушення права на приватність без законних підстав. У цьому контексті практика Верховного Суду України має фундаментальне значення. Суд неодноразово підкреслював, що будь-які обмежувальні заходи, які вживаються спецслужбами в межах антитерористичних операцій, мають відповідати критеріям законності, необхідності у демократичному суспільстві та пропорційності переслідуюваній меті [6, с. 61]. Це забезпечує правову легітимність дій держави та запобігає зловживанням владою.

Новим фронтом боротьби з тероризмом став кіберпростір. Кібертероризм за своєю суттю є анонімним, транскордонним та здатним завдати масштабних збитків без жодного пострілу. Атаки на об'єкти критичної інфраструктури, енергетичні мережі та державні реєстри можуть паралізувати життєдіяльність цілих регіонів. Українське законодавство наразі перебуває на етапі адаптації до цих викликів, створюючи спеціалізовані підрозділи кіберполіції та інтегруючи інформаційні ресурси для захисту цифрового суверенітету [13, с. 88]. Міжнародна співпраця у цьому напрямі полягає у спільному розробленні протоколів реагування на кіберінциденти та обміні технічною інформацією про нові види шкідливого програмного забезпечення, що використовується терористами [9, с. 77].

Крім технологічних викликів, серйозною перешкодою залишається неузгодженість правових систем різних держав. Питання визначення певних організацій як терористичних часто залежить від політичної кон'юнктури, що створює прогалини в міжнародній системі безпеки. Для подолання цієї проблеми необхідна уніфікація критеріїв класифікації терористичних актів та спрощення процедур надання міжнародної правової допомоги у кримінальних справах, пов'язаних із тероризмом [12, с. 45]. Україна активно підтримує ініціативи щодо посилення фінансового моніторингу, що дозволяє перекривати потоки коштів, які йдуть на підтримку терористичної інфраструктури, використовуючи при цьому рекомендації FATF.

Загалом, архітектура міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом має бути багаторівневою. На глобальному рівні — це конвенційна діяльність ООН; на регіональному — взаємодія в межах ЄС та Ради Європи; на двосторонньому — прямі контакти між спецслужбами. Тільки такий інтегрований підхід дозволить створити систему, здатну не лише реагувати на скоєні злочини, а й ефективно протидіяти поширенню радикальних ідеологій, які є живильним середовищем для тероризму. Розвиток освітніх програм, залучення громадянського суспільства та підвищення рівня довіри між державами є тими перспективними напрямками, які дозволять мінімізувати терористичну загрозу в довгостроковій перспективі.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Міжнародне співробітництво є безальтернативним фактором успішної протидії сучасному тероризму. Воно базується на складній системі взаємодії держав, міжнародних організацій та правоохоронних органів, що реалізується через правову допомогу, обмін розвідувальними даними та спільне стратегічне планування. Аналіз українського законодавства та практики Верховного Суду свідчить про глибоку інтеграцію України у світову анти-терористичну систему, проте динаміка нових загроз вимагає постійного вдосконалення національних механізмів. Для підвищення ефективності боротьби з тероризмом необхідно: по-перше, посилити координацію між розвідувальними органами держав-партнерів; по-друге, прискорити цифровізацію процесів обміну інформацією; по-третє, забезпечити стабільне фінансування технологічних проєктів у сфері кібербезпеки. Подальші наукові розвідки у даному напрямку мають бути зосереджені на вивченні правових аспектів протидії використанню штучного інтелекту в терористичних цілях, а також на розробці нових міжнародних стандартів захисту критичної інформаційної інфраструктури. Поєднання міжнародного досвіду з національними особливостями дозволить створити ефективну систему безпеки, здатну захистити демократичний устрій та життя громадян від будь-яких проявів терору.

Література:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Barnett N., Smith D. Counterterrorism and international cooperation. London: Routledge, 2018. 320 p. DOI: 10.4324/9780203701234.
3. Коваленко І. М., Петрів Л. О., Гончаренко О. В. Міжнародне право та національне законодавство у сфері боротьби з тероризмом. Київ: Наукова думка, 2020. 256 с.
4. Global Counter-Terrorism Forum. Annual Report 2022. URL: <https://www.thegctf.org/documents/2022-Annual-Report>.
5. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 20, ст. 146.
6. Постанова Верховного Суду України № 12-25цс21 від 15.06.2021. URL: <https://verhovna.court.gov.ua>.

7. United Nations. International conventions on terrorism. New York: UN, 2019. DOI: 10.18356/UNTC2019.
8. Контртерористичний комітет ООН. Annual Report, 2021. URL: <https://www.un.org/counterterrorism>.
9. Cybersecurity and Counter-Terrorism: Global Challenges. Springer, 2021. 412 p. DOI: 10.1007/978-3-030-55678-3.
10. Europol. European Union Terrorism Situation & Trend Report 2022. URL: <https://www.europol.europa.eu>.
11. Interpol. Counter-terrorism cooperation guidelines. Lyon: Interpol, 2020. URL: <https://www.interpol.int/en>.
12. Jackson R., Sørensen G. Introduction to International Relations: Theories and Approaches. Oxford: Oxford University Press, 2019. 424 p.
13. Петрова О. М., Клімова Н. В. Кібертероризм та правове регулювання в Україні. *Право і безпека*. 2022. № 4. С. 92–108.
14. Global Counterterrorism Fund. Annual Financial Report, 2021. URL: <https://www.globalctfund.org>.
15. International Law and Transnational Security. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. 450 p. DOI: 10.1017/9781108569841.

Reznik Yu. International cooperation in the fight against terrorism: Global and national aspects

Summary. The article provides a comprehensive and in-depth study of the evolution, current state, and prospects for the development of international cooperation in the field of countering terrorism, which is considered one of the most destructive threats to the global legal order. The author reveals in detail the key legal and organizational mechanisms of interaction between states, as well as the role of leading international institutions such as the United Nations, Interpol, and Europol, in coordinating efforts to prevent and investigate terrorist acts. The work analyzes contemporary global challenges, in particular the transnational nature of terrorist networks and the rapid digitalization of terrorist activities, which leads to the phenomenon of cyberterrorism. The need for urgent harmonization of international legal standards with the national legislation of countries around the world is emphasized to create a unified security space and eliminate legal obstacles to effective extradition and mutual legal assistance.

Particular attention within this scientific study is paid to the analysis of the regulatory and legal framework of Ukraine. In particular, the author examines in detail the provisions of the Law of Ukraine "On Combating Terrorism", the complex system of norms of the Criminal Code of Ukraine (Articles 258–258-6 of the CCU), as well as the provisions of the Decree of the President of Ukraine "On the Concept of Combating Terrorism in Ukraine". An important component of the article is a critical analysis of the practice of the Supreme Court of Ukraine, which acts as a guarantor of maintaining a balance between the need to ensure state security and the unconditional protection of democratic human rights and freedoms. Modern forms of terrorism, such as decentralized networks and attacks on critical infrastructure objects, are studied, which requires improved methods of rapid response.

The systemic problems of implementing international standards into national law are analyzed, in particular through the politicization of the definition of the term "terrorism" and difficulties in the exchange of intelligence information. The author proves that the effectiveness of the fight against terrorism depends on the synergy of legal, organizational, and modern technological tools. The work contains specific scientific recommendations for improving the anti-terrorism strategy and can serve as a basis for further legislative developments in

the field of national security. The study is aimed at scholars, law enforcement officers, specialists in international relations, and anyone interested in the topical problems of modern law. The research concludes that only a multifaceted approach involving state agencies and international partners can create a resilient system of defense.

Key words: international cooperation, terrorism, international law, state security, Criminal Code of Ukraine, Law "On Combating Terrorism", Presidential Decree, Supreme Court of Ukraine, cyberterrorism, global threats.

Дата першого надходження статті до видання: 14.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.03.2026

Стаття поширюється
на умовах ліцензії
відкритого доступу CC BY 4.0